

VIEŠŲJŲ BIBLIOTEKŲ SAMPRATOS PERMĄSTYMAS

MOKSLINIŲ TYRIMŲ IR KITŲ AKTUALIŲ DOKUMENTŲ APŽVALGA

Simona Juzėnienė, vyr. metodininkė

Šiaulių apskrities Povilo Višinskio viešoji biblioteka

2025-12-04

PERMĄSTYTI SINONIMAI:

PERŽVELGTI

Peržvelgti naujausių mokslinių tyrimų tendencijas apie bibliotekų vaidmenis šiuolaikinėje visuomenėje

ĮVERTINTI

Įvertinti ir pabrėžti reikšmingiausias temas bei pagrindinius iššūkius

PERGALVOTI

Paskatinti pergaltvoti savo bibliotekų misiją, esamą veiklą ir strategines kryptis

INFORMACIJOS IR ŽINIŲ APLINKOS POKYČIAI

1. ŽINIŲ PRAKTIKOS KEIČIASI

- Informacijos įvairovė
- Platformizacija
- Medijų raštingumas

2. DIRBTINIS INTELEKTAS IR TECHNOLOGIJOS KEIČIA VISUOMENĘ

- Generatyvinis DI keičia kūrybą, švietimą, informacijos sklaidą
- Skaitmeninė nelygybė
- Patikimumas

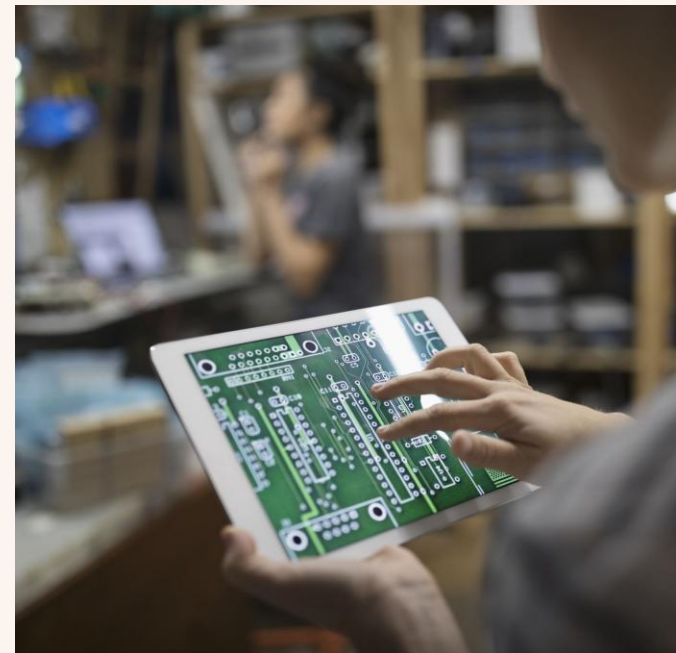
3. PASITIKĒJIMAS YRA PERŽIŪRIMAS IŠ NAUJO

- Abejojimas oficialia informacija
- Vietinės žiniasklaidos nykimas
- Privatumo ir atvirumo įtampa

4. ĮGŪDŽIAI TAMPA VIS SUDĖTINGESNI

- DI poveikis
- Techniniai įgūdžiai
- Kritinio, kūrybinio ir etinio mąstymo įgūdžiai

5. SKAITMENINĖS TECHNOLOGIJOS PASKIRSTYTOS NETOLYGLIAI

Gilėjanti skaitmeninė atskirtis:

Fizinis ryšio trūkumas + nepakankami

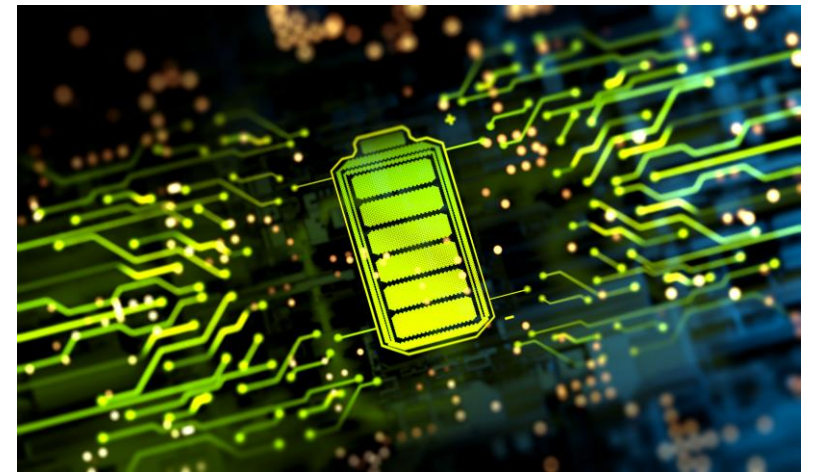
įgūdžiai + išsilavinimo stoka +

gyvenimas atokiose vietovėse

6. INFORMACINĖS TECHNOLOGIJOS NAUDOJA VIS DAUGIAU IŠTEKLIŲ

- Skaitmeninė infrastruktūra reikalauja didelių energijos ir medžiagų sąnaudų
- Elektroninių atliekų augimas
- Žiedinės ekonomikos poreikis

7. ŽMONĖS IEŠKO BENDRUOMENĖS RYŠIŲ

- PSO pripažįsta vienišumą kaip visuotinę sveikatos krizę
- Bibliotekos padeda stiprinti socialinį ryšį ir bendruomeniškumą

A SKILLS AGENDA FOR THE TREND REPORT

Waleed Al Badi, Paria Aria, Esther Bravo Govea, Anaïs Cayzac, Nilay Cevher, Brad Chugg, Roana Marie Flores-Solemos, Lyric Daneé Grimes, Jonathan Hernandez Perez, Mahmoud Khalifa, Donna Labangon-Gonzaga, Eric Njabulo Mdunge, Damilare Oyedele, Katie Scott, Mediareni Sulaiman, Elna Vaja, Sandun Weerasinghe, with the support of Basheerhamed Shadrach and IFLA

Praktiniai įgūdžiai

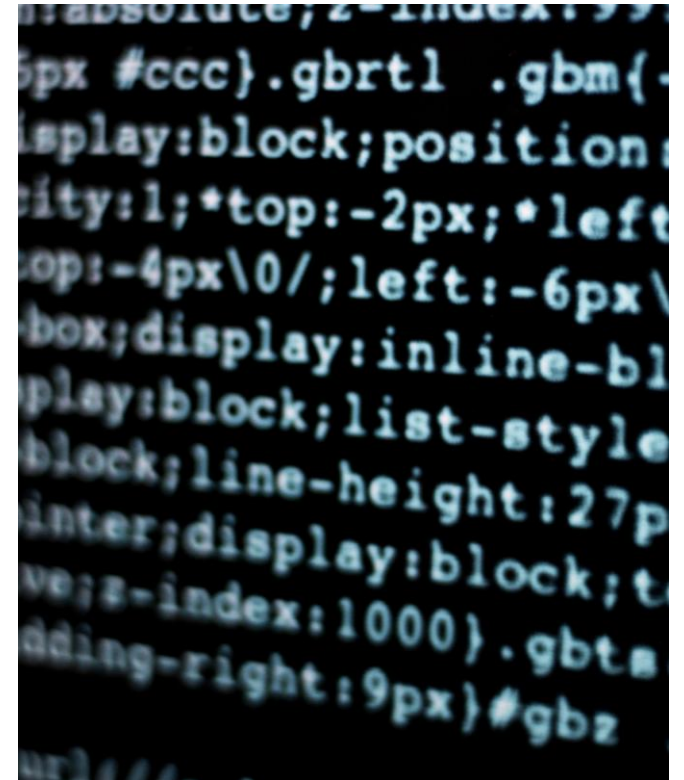
Partnerystės įgūdžiai

Asmeninio tobulėjimo įgūdžiai

ĮGŪDŽIŲ RINKINYS

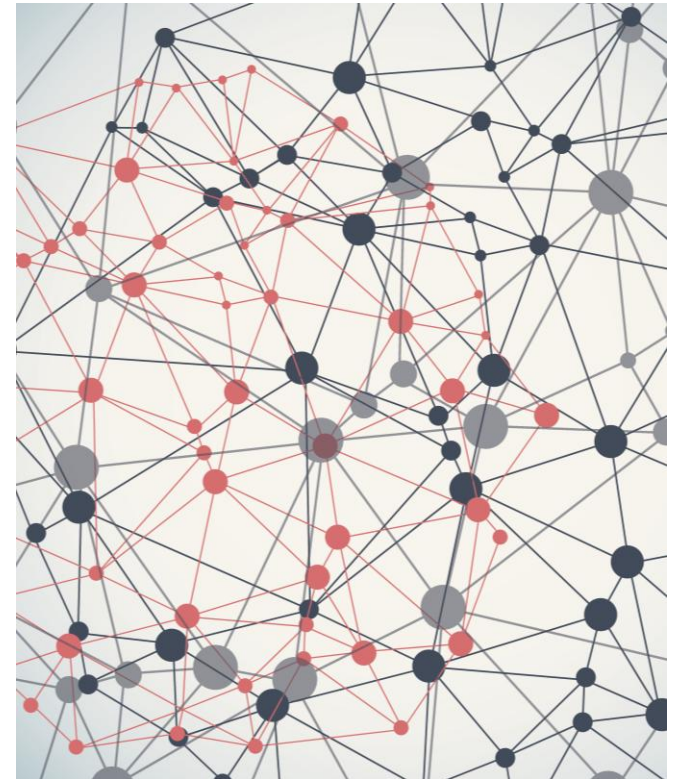
PRAKTINIAI ĮGŪDŽIAI

1. Programavimo pagrindai
2. Dirbtinio intelekto raštingumas
3. Privatumo raštingumas
4. Mokslinės komunikacijos raštingumas
5. Projektų valdymas
6. Medijų ir informacinis raštingumas
7. Informacijos valdymas

PARTNERYSTĖS ĮGŪDŽIAI

1. Atstovavimas, rinkodara ir komunikacija
2. Derybų ir tarpasmeniniai įgūdžiai
3. Bendruomenės kūrimas ir tinklaveika
4. Pokyčių valdymas
5. Pedagogika ir mokymas
6. Kultūrinis sąmoningumas
7. Pasakojimo įgūdžiai

ASMENINIO TOBULĖJIMO ĮGŪDŽIAI

1. Vaizduotė, intuicija ir kūrybiškumas
2. Mokymasis visą gyvenimą
3. Ateities mąstymas
4. Sprendimų priėmimas remiantis duomenimis
5. Rizikos raštingumas
6. Profesinis sąmoningumas
7. Augimo mąstysena

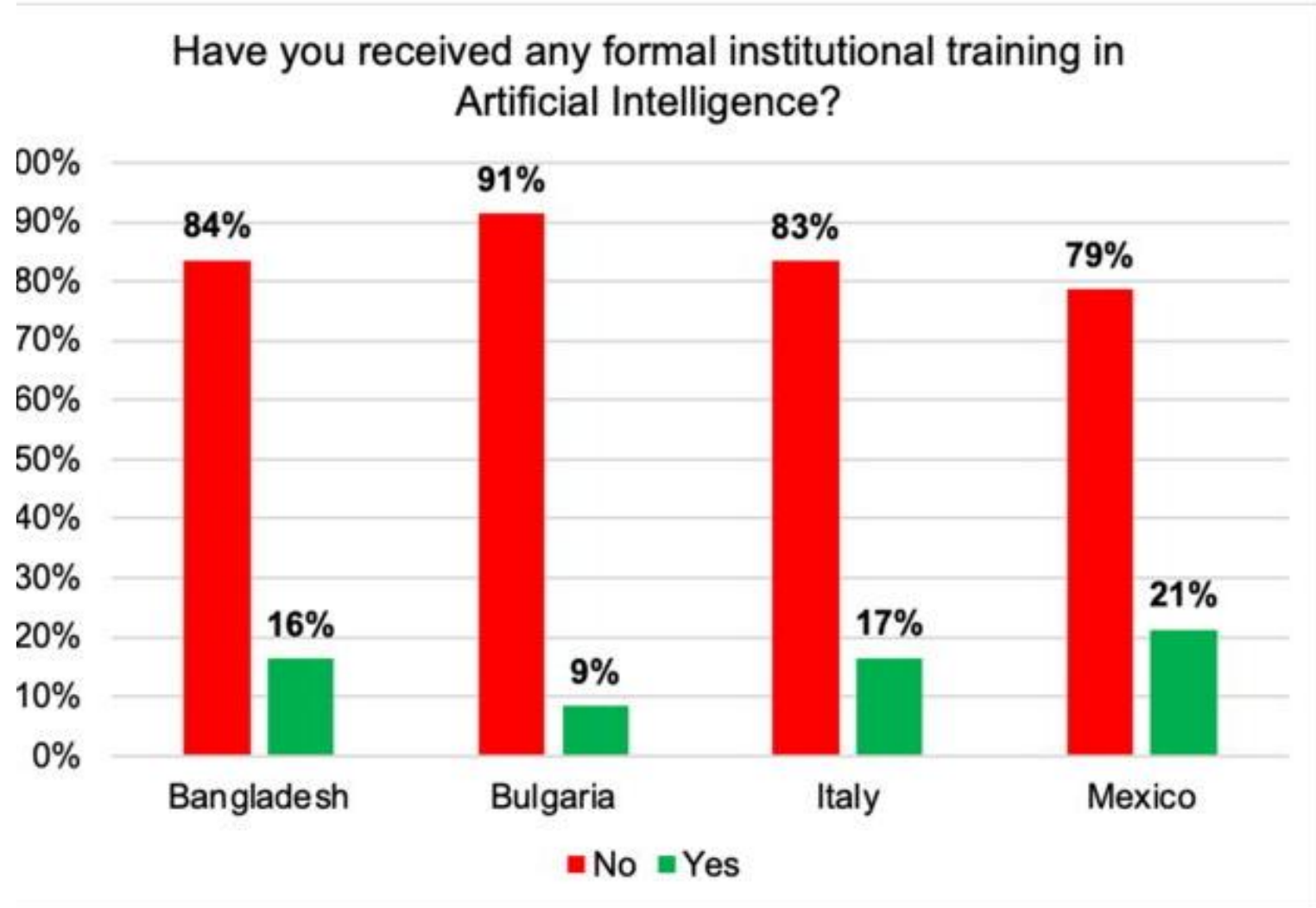
DIRBTINIS INTELEKTAS

DI NAUDOJIMAS BIBLIOTEKOSE

Bibliotekos lėtai
adaptuoja DI įrankius

Trūksta gairių dėl DI
diegimo ir naudojimo

DI NAUDOJIMAS BIBLIOTEKOSE

65 % naudoja DI savo darbe

34 % nurodė, kad jų biblioteka turi oficialią DI politiką

91 % minėjo bent vieną iš šių barjerų:

šališkumas, skaidrumas, paaiškinamumas,

teisėtumas, privatumas

DI POVEIKIS BIBLIOTEKININKYSTĖS IR INFORMACIJOS MOKSLŲ TEORIJOMS

DI keičia **informacijos paieškos, šaltinio** ir **vertinimo** sąvokas

Ar DI sugeneruotas atsakymas gali būti laikomas **šaltiniu**?

Klausti, **kaip informacija buvo sukurta**, kokie algoritmai ją formavo, kokios galios struktūros ją palaiko.

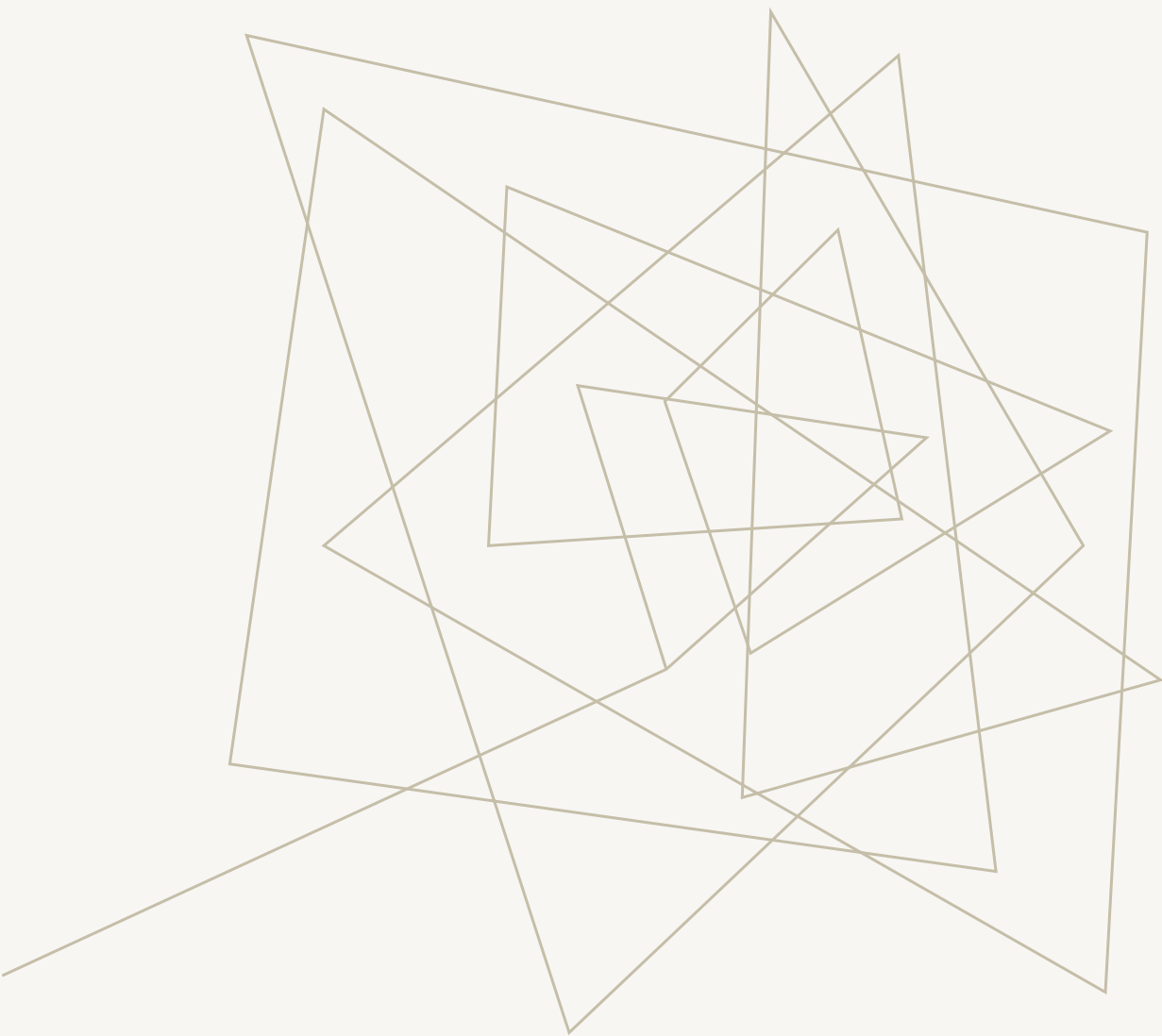
Atsakymas tampa šaltiniu tik tada, kai yra **stabilizuotas** – kai jį galima atsekti, kontekstualizuoti ir kritiškai vertinti.

DI POVEIKIS BIBLIOTEKININKYSTĖS IR INFORMACIJOS MOKSLŲ TEORIJOMS

Ar žmogus tampa silpnąja grandimi šioje naujoje informacinėje ekosistemoje?

Žmonės linkę pasitikėti DI turiniu, net kai jis klaidingas ar manipuliatyvus

Žmogaus gebėjimas kritiškai vertinti informaciją tampa lemiamu veiksnium – ne DI, o žmogus gali būti silpnoji grandis, jei trūksta kompetencijų

**BIBLIOTEKOS
KAIP VIEŠOSIOS ERDVĖS.
DEMOKRATIJOS ASPEKTAS**

VIEŠŪJŲ ERDVIŲ RAIDA

1993-2003

erdvės atskirų pilietinių grupių veiklai

2004-2010

atviros viešos erdvės, kur susitinka skirtingų kultūrų, pažiūrų lankytojai, informacinė prieiga

2011-2015

bendruomeninės erdvės, kuriose kuriamas socialinis pasitikėjimas

2016-2022

socialinės erdvės, kuriose formuojamas bei stiprinamas socialinis kapitalas bendruomenėje

BIBLIOTEKOS IR DEMOKRATINIAI PROCESAI

„DEMOKRATIJOS BAROMETRAI“

„AKTYVUS NEUTRALUMAS“

„RAMYBĖS UOSTAI“

BIBLIOTEKOS - SOCIALINIŲ INOVACIJŲ ERDVĖS

3 bibliotekų inovacijų logikos

HORIZONTALIOJI

Paslaugų plėtra

Kūrybinės

dirbtuvės

VERTIKALIOJI

Procesų

tobulinimas

Automatizuotas

knygų grąžinimas

DIAGONALIOJI

Kombinuota: nauja
paslauga + procesai

Makerspace

MAKERSPACE KIT KAIP VIENAS IŠ INOVACIJŲ PAVYZDŽIŲ

Mažos bibliotekos aprūpintos
makerspace rinkiniais

Rotacija

Specialistų ir **bendruomenės**
narių apmokymai

Partnerystė

Library Innovation Studio is at the
Superior Public Library ready for

public use starting Sept 28th.

15 machines and kits to create gifts and things for
your home.

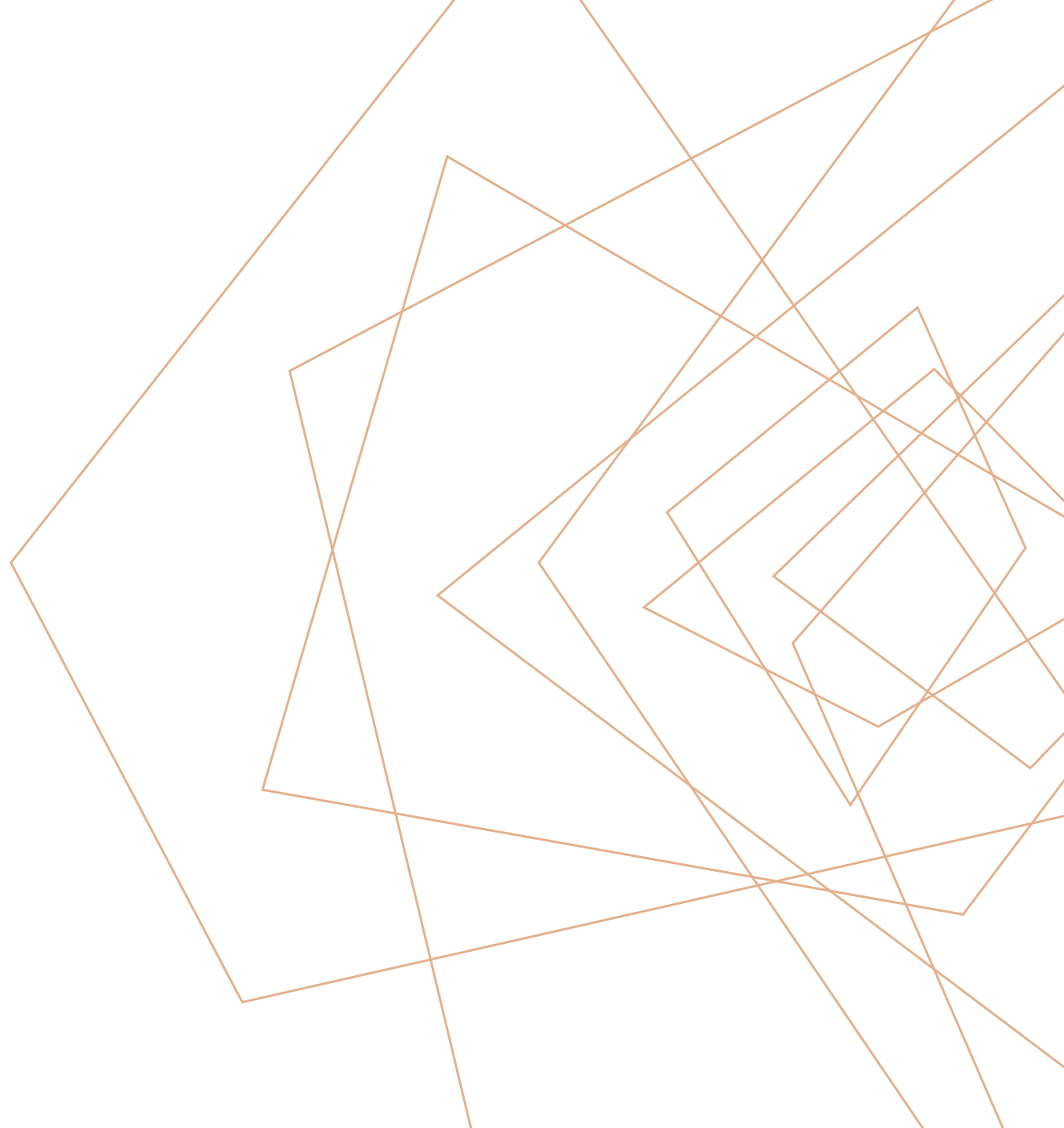
Library hours are 1:30—7:30 PM Mon—Fri and
10:00 – Noon, and 1:30—5:00 PM Saturday.

Call and make a reservation (COVID) to use one of
the machines. 402 879-4200. Superior Library,
449 N. Kansas, Superior NE.

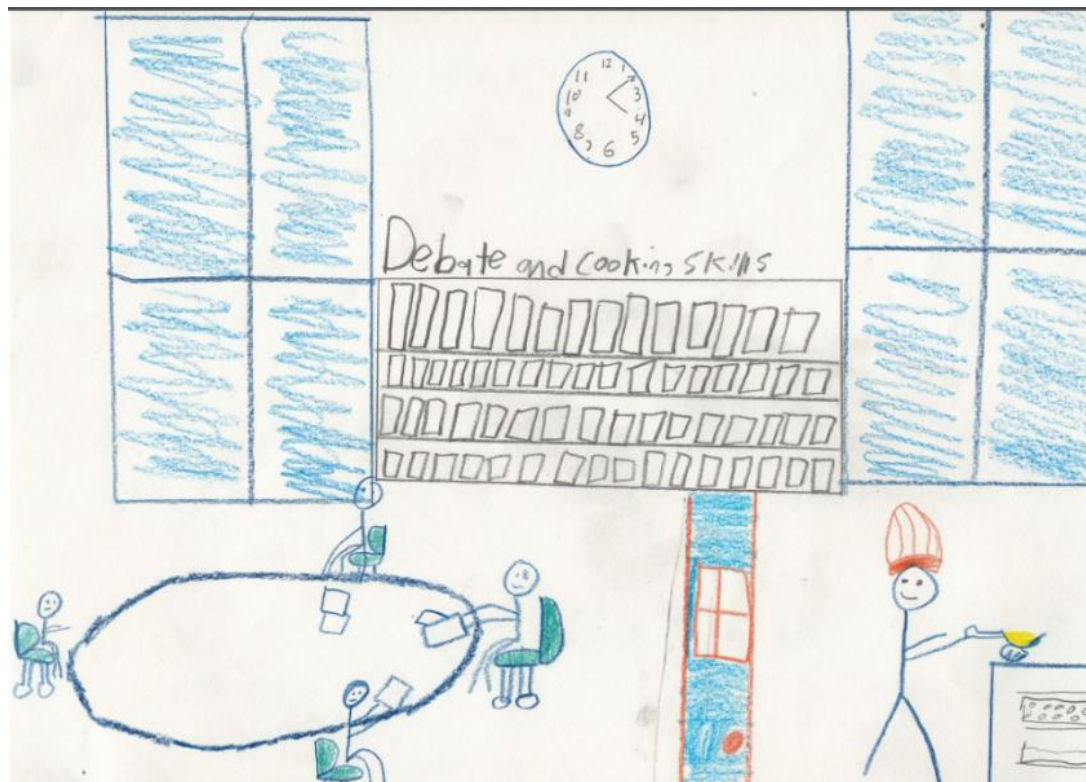
The only thing
you pay for
are materials.

BIBLIOTEKŲ PASLAUGOS
TIKSLINĖMS GRUPĖMS

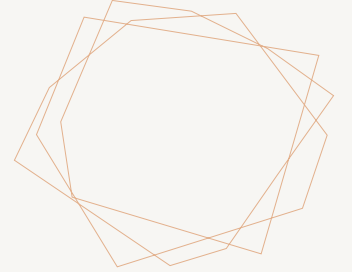

IDEALI BIBLIOTEKOS ERDVĖ PAAUGLIŲ AKIMIS

- Kaimiškos bibliotekos konteksto iššūkiai
- Paauglių įtraukimas į planavimo procesą
- Įvairių veiklų erdvės: skaitymui, susitikimams, žaidimams, kūrybai

BIBLIOTEKŲ PASLAUGOS MIGRANTAMS

- **Daugiakalbės kolekcijos:** išlaikyti ryšį su savo kultūra, multikultūralizmas.
- **Kalbos mokymas:** formalūs kalbų kursai, kalbų kavinės ir kt. Skatina socialinę integraciją.
- **Skaitmeninė įtrauktis:** pandemija, skaitmeninių įgūdžių tobulinimas.
- **Kultūrinė kompetencija ir bendruomenių įtraukimas:** renginiai, tarpusavio supratimas, izoliacijos mažinimas.

IFLA GAIRĖS BIBLIOTEKOMS, TEIKIANČIOMS PARAMĄ PERKELTIEMS ASMENIMS (2024)

- Kalba
- Informacija
- Pagalbos centras
- Renginiai ir kursai
- Bendruomenės ryšiai
- Technologijos

IFLA Guidelines for Libraries Supporting Displaced Persons

Refugees | Migrants | Immigrants | Asylum seekers

BENAMIAI BIBLIOTEKŲ LANKYTOJAI

- 78 % lankytojų nesutinka, kad benamiams bibliotekoje ne vieta.
- 69 % darbuotojų mano, kad benamiai trukdo kitiems lankytojams.
- Demokratinės, atviros erdvės - visi tampa „standartiniais“ vartotojais, suteikiant saugumo ir priklausymo jausmą.

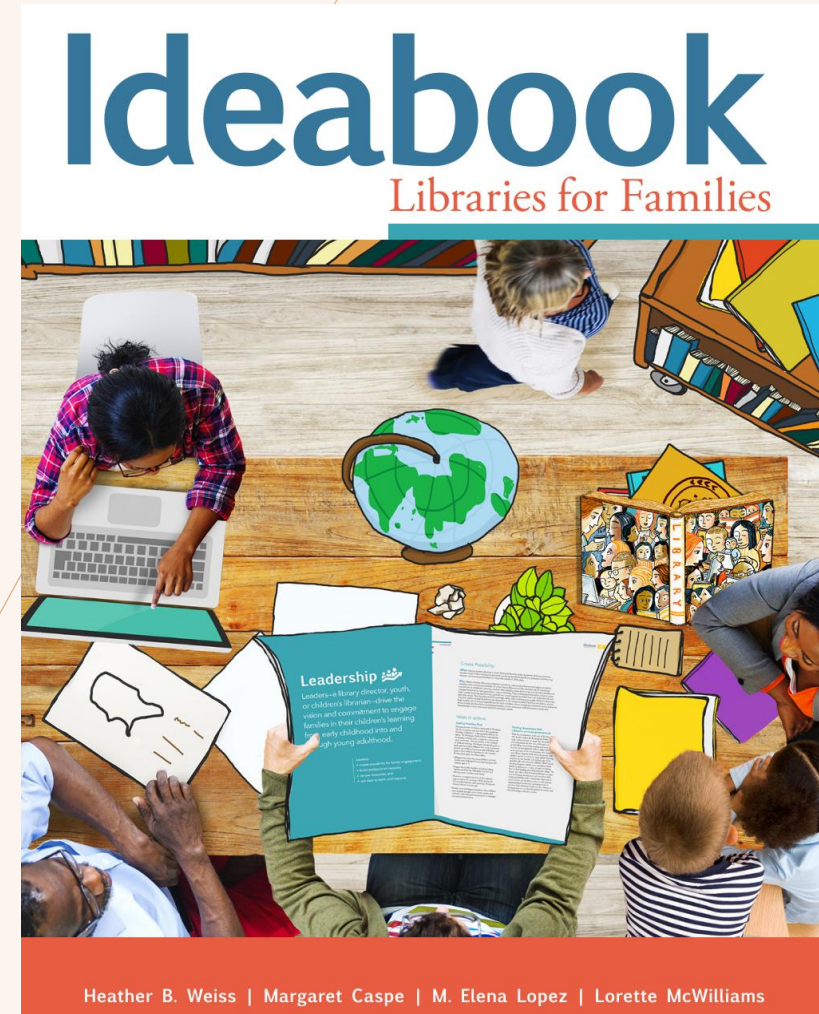
BIBLIOTEKŲ VEIKLOS ŠEIMOMS APIE MEDIJAS

Tik **8,8 %** bibliotekų svetainių siūlo kokias nors programas ar išteklius, padedančius šeimoms orientuotis sudėtingoje medijų aplinkoje.

Dauguma bibliotekų siūlo tik nuorodas į išorinius resursus, taip stiprindamos įvaizdį, kad jos tik „kuratorės“, o ne skaitmeninių medijų ekspertės.

IDEABOOK: BENDRUOMENĖS ĮTRAUKIMO SISTEMA

1. **Lyderystė:** aktyvus iniciatyvų kūrimas, partnerių įtraukimas.
2. **Į(si)traukimas:** veiklos, kuriose tėvai ir vaikai kartu mokosi apie technologijas, jaunimo savanorystė.
3. **Paramos paslaugos:** mokymai, informacinės lentos, patikima informacija, erdvė šeimoms tyrinėti technologijas saugioje aplinkoje.

BIBLIOTEKININKYSTĖS TENDENCIJOS JK: ATEITIES FORMAVIMAS

1. Kritinė bibliotekininkystė („critical librarianship“):
atstovavimas, žinių kūrimas
2. DI: galimybės ir iššūkiai
3. Profesinė tapatybė
4. Cenzūra ir knygų draudimo / prieinamumo klausimai
5. Bibliotekų erdvės

A decorative graphic in the top-left corner consisting of several thin, light-brown lines that intersect to form various geometric shapes, including triangles and polygons, creating a complex, abstract pattern.

APIBENDRINIMAS

Bibliotekų veiklos laukas sudėtingėja, temos – vis
kompleksiškesnės

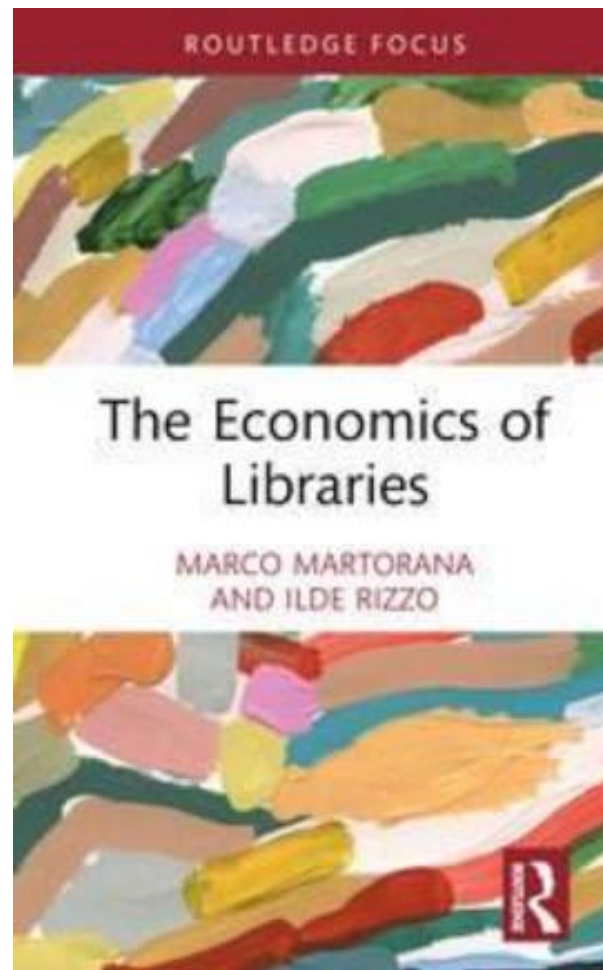
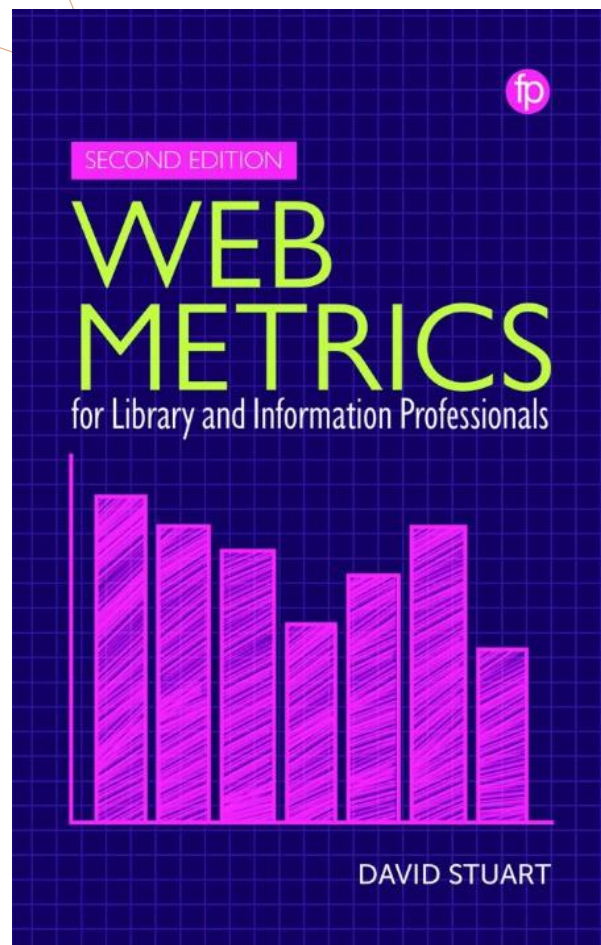
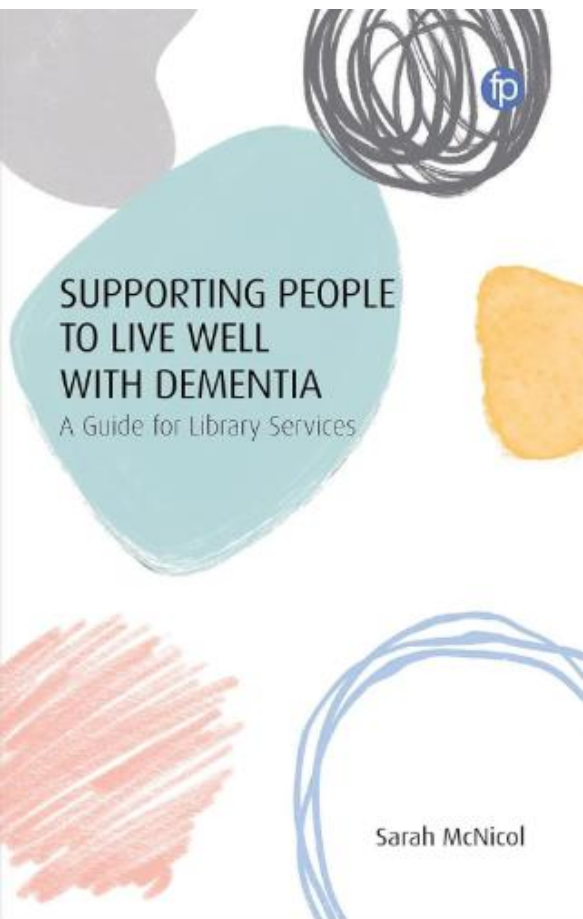
Medijų ir informacinis raštingumas, DI raštingumas

Bibliotekų specialistų įgūdžiai ir kompetencijos

Partnerystė, bendradarbiavimas

Viešoji erdvė, socialinė infrastruktūra

KNYGOS

AKTUALŪS DOKUMENTAI PAGAL TEMĀ

Dirbtinis intelekts

Lao Y, Hirvonen N, Larsson S. (2025), "Everyday encounters with deepfakes: young people's media and information literacy practices with AI-generated media". *Journal of Documentation*, Vol. 81 No. 7 pp. 216–235, doi: <https://doi.org/10.1108/JD-01-2025-0007>

Andersdotter, K. 2023. Artificial intelligence skills and knowledge in libraries: Experiences and critical impressions from a learning circle. *Journal of Information Literacy*, 17(3), pp.108–130. <http://dx.doi.org/10.11645/17.2.14>

Appedu, S., & Qin, Y. (2025). Discourses of fear around AI and their implications for library and information science. *Information Research an International Electronic Journal*, 30(iConf), 180–188. <https://doi.org/10.47989/ir30iConf47548>

Sundin, O. (2025). Theorising notions of searching, (re)sources and evaluation in the light of generative AI. *Information Research an International Electronic Journal*, 30(CoLIS), 291–302. <https://doi.org/10.47989/ir30CoLIS52258>

Lau, J., Tammaro, A. M., Miltenoff, P., Begum, D., Zanichelli, F., Orru, D., & Sanabria, D. (2024). Artificial Intelligence/ChatGPT-Like: Perceptions and Use Among Library and Information Professionals from Italy, Bangladesh, Bulgaria, and Mexico. *The International Information & Library Review*, 56(4), 404–418. <https://doi.org/10.1080/10572317.2024.2413773>

Mannheimer, S., Bond, N., Young, S. W. H., Kettler, H. S., Marcus, A., Slipher, S. K., ... Sheehey, B. (2024). Responsible AI Practice in Libraries and Archives: A Review of the Literature. *Information Technology and Libraries*, 43(3). <https://doi.org/10.5860/ital.v43i3.17245>

AI and the UK library profession: Survey results. A report for CILIP (2025). [ai_survey_report_2025.pdf](#)

Cox, A. M., & Mazumdar, S. (2022). Defining artificial intelligence for librarians. *Journal of Librarianship and Information Science*, 56(2), 330-340. <https://doi.org/10.1177/09610006221142029>

Biblioteka kaip viešoji erdvė, demokratijos aspektas

Appleton L, Hall H (2023), "The public library as public sphere: a longitudinal analysis". *Journal of Documentation*, Vol. 79 No. 1 pp. 112–126, doi: <https://doi.org/10.1108/JD-02-2022-0031>

Carlsson H, Hanell F, Engström L (2023), "Revisiting the notion of the public library as a meeting place: challenges to the mission of promoting democracy in times of political turmoil". *Journal of Documentation*, Vol. 79 No. 7 pp. 178–195, doi: <https://doi.org/10.1108/JD-03-2023-0061>

Carlsson, H., & Engström, L. (2025). Navigating exceptionalism: the role of public libraries in times of crisis and war rhetoric. *Information Research an International Electronic Journal*, 30(CoLIS), 1–14. <https://doi.org/10.47989/ir30CoLIS52357>

Hanell, F., Carlsson, H., & Ihrmark, D. (2025). Exploring culture war related attacks on public libraries: results from a pilot study on information activities of the far-right. *Information Research an International Electronic Journal*, 30(CoLIS), 344–365. <https://doi.org/10.47989/ir30CoLIS52333>

Sugeno, Y. & Koizumi, M. (2024). Research Trends in Public Libraries as Public Spheres in Library and Information Science: Topic Modelling with Latent Dirichlet Allocation. *Libri*, 74(3), 289-304. <https://doi.org/10.1515/libri-2024-0041>

Hanell, F., Carlsson, H., Engström, L., & Hansson, J. (2024). Canaries of Democracy: The Role of Public Libraries in Times of Political Turmoil. *Public Library Quarterly*, 44(2), 198–222. <https://doi.org/10.1080/01616846.2024.2385741>

Mathiasson, M. H., & Jochumsen, H. (2022). "The Soup We are In" – Reflections on Post-neutrality Librarianship. *Public Library Quarterly*, 42(6), 602–621. <https://doi.org/10.1080/01616846.2022.2149017>

AKTUALŪS DOKUMENTAI PAGAL TEMĀ

Inovācijas

Desmarchelier, B., Djellal, F., & Gallouj, F. (2024). Public Libraries as Social Innovators. *Public Library Quarterly*, 44(1), 1–20. <https://doi.org/10.1080/01616846.2024.2357399>

Benoît Desmarchelier, Faridah Djellal, Faiz Gallouj (2025). Innovation in libraries: A service-oriented perspective, *Research Policy*, Volume 54, Issue 1, 2025, 105110, ISSN 0048-7333, <https://doi.org/10.1016/j.respol.2024.105110>.

McManus, J. (2024). Our Journey to Encourage Makerspaces in Small Rural Libraries with the Help from the Library Innovation Studios Project. *Public Library Quarterly*, 43(5), 559–576. <https://doi.org/10.1080/01616846.2024.2318851>

Paslaugos jvairioms tikslinēms grupēms

Li, X., Ha, Y., & Aristeguieta, S. (2023). Teens' Vision of an Ideal Library Space: Insights from a Small Rural Public Library in the United States. *Evidence Based Library and Information Practice*, 18(4), 52–67. <https://doi.org/10.18438/eblip30410>

Vårheim, A., Johnston, J., Eskola, E.-L., Jochumsen, H., Kisilowska-Szurmińska, M., Pálsdóttir, Ágústa, ... Skare, R. (2025). Public library services for migrants in national government policies across eight European countries:

a comparative analysis. *Information Research an International Electronic Journal*, 30(CoLIS), 29–51. <https://doi.org/10.47989/ir30CoLIS52282>

Garner, J. (2025). Public Libraries and People Experiencing Homelessness: The Experiences and Attitudes of Library Users. *Journal of Library Administration*, 65(4), 432–445. <https://doi.org/10.1080/01930826.2025.2475703>

Ryan, T., & Quinn, B. (2022). Understanding the Library as a Commemorative Exhibition Space. *Public Library Quarterly*, 43(4), 444–463. <https://doi.org/10.1080/01616846.2022.2060690>

Salib, G., Abbas, J., & Agosto, D. E. (2022). Toward the Development of Evidence-Based Programming to Support Family Digital Media Information Needs. *Public Library Quarterly*, 42(2), 111–123. <https://doi.org/10.1080/01616846.2022.2044265>

Bossaller, J., Long, B. S., & Vardell, E. (2023). Connections are the Opposite of Addiction: Recovery Reading Groups in Public Libraries. *Public Library Quarterly*, 43(1), 62–79. <https://doi.org/10.1080/01616846.2023.2223100>

Davies, B. (2024). "It's a Lively Place": The Impact of Public Library Clubs for Adults on How Attendees of These Clubs Perceive and Use Public Libraries. *Public Library Quarterly*, 43(6), 751–775. <https://doi.org/10.1080/01616846.2024.2340187>

Luccy, D., Brophy, J., & Lawson, B. (2024). Building Thriving Communities: The Library's Role in Economic Development. *Journal of Library Administration*, 64(3), 298–307. <https://doi.org/10.1080/01930826.2024.2316521>

Hider, P., Wakeling, S., Marshall, A., & Garner, J. (2024). Public Library Services in Rural Australia: Challenges and Prospects. *Journal of the Australian Library and Information Association*, 73(2), 122–147. <https://doi.org/10.1080/24750158.2024.2315338>

Campbell-Hicks, J. R. (2024). An Expanded Early Literacy Role for Public Libraries. *Journal of the Australian Library and Information Association*, 73(4), 529–540. <https://doi.org/10.1080/24750158.2024.2393909>

Qayyum, A., Dewi, A., & Khan, A. (2025). Increasing Responsibilities of Public Libraries with Varying Client Needs. *Journal of the Australian Library and Information Association*, 74(3), 416–433. <https://doi.org/10.1080/24750158.2025.2522474>

AKTUALŪS DOKUMENTAI PAGAL TEMĄ

IFLA dokumentai

IFLA Trend report 2024. [IFLA Trend Report 2024: Facing the future of information with confidence](#)

A skills agenda for the trend report. [content](#)

IFLA-UNESCO School Library Manifesto 2025. [IFLA-UNESCO School Library Manifesto 2025](#)

Balnaves, E., Bultrini, L., Cox, A. & Uzwyszyn, R. (2025). New Horizons in Artificial Intelligence in Libraries. Berlin, Boston: De Gruyter Saur. <https://doi.org/10.1515/9783111336435>

IFLA Internet manifesto (2024). <https://repository.ifla.org/bitstream/123456789/3461/1/FINAL%20FINAL%20Internet%20Manifesto.pdf>

IFLA Guidelines for Libraries Supporting Displaced Persons (2024). [Just published: IFLA Guidelines for Libraries Supporting Displaced Persons: Refugees, Migrants, Immigrants, Asylum seekers – IFLA](#)

Kitos temos

Trends in Adult Learning. New Data from the 2023 Survey of Adult Skills. [Trends in Adult Learning | OECD](#)

Ljubljana reading manifesto: [The Ljubljana Reading Manifesto: Why higher-level reading is important \(2022\)](#).

Evjen, S. (2025). The relational dimension of librarianship. *Information Research an International Electronic Journal*, 30(CoLIS), 604–617. <https://doi.org/10.47989/ir30CoLIS52255>

Abbott, J. K. (2025). Library time: in pursuit of liberatory leisure. *Information Research an International Electronic Journal*, 30(CoLIS), 15–28. <https://doi.org/10.47989/ir30CoLIS52345>

Pilerot, O., & Lindberg, J. (2024). Ubiquitous but invisible – public librarians' self-imposed professional information practices as articulation work. *Information Research an International Electronic Journal*, 29(2), 483–494. <https://doi.org/10.47989/ir292842>

Sullivan, M. (2023). Libraries in society: comparing international metrics of societal progress to library usage statistics. *Information Research an International Electronic Journal*, 28(4), 102–115. <https://doi.org/10.47989/ir284217>

Wilson TD, Maceviciute E (2025), "Information seeking in a time of war: coping with stress in Lithuania during the Russia/Ukraine war". *Journal of Documentation*, Vol. 81 No. 7 pp. 31–62, doi: <https://doi.org/10.1108/JD-06-2024-0156>

Freeburg D, Klein K (2025), "Who am I? How public library staff manage conflicting information about the self-concept". *Journal of Documentation*, Vol. 81 No. 7 pp. 293–311, doi: <https://doi.org/10.1108/JD-06-2024-0146>

Tilley, E., & Marshall, D. (2024). Shaping the Future: A Research Agenda for U.K. Libraries. *Evidence Based Library and Information Practice*, 19(4), 71–107. <https://doi.org/10.18438/eblip30577>

AČIŪ

Simona Juzėnienė

Šiaulių apskrities Povilo Višinskio viešoji biblioteka

Simona.juzeniene@savb.lt

www.savb.lt